

Verb

8.12.2016

Verb

- Uttrykker hendelser, handlinger og tilstander
- Verbet har finitte (kan danne verbal alene) og infinitte former (kan ikke danne verbal alene)
- Infinitte former:
- Infinitiv: å vaske, å lese
- Perfektum partisipp: vasket, lest (NB! Ofte, men ikke alltid, er perfektum partisipp lik preteritum. Men dere må ikke blande dem!)
- Presens partisipp: vaskende, lesende

- Verbet har to tempusformer som dannes ved bøyningsendelse.
- Det er presens (jeg leser, jeg spiller, jeg vasker) og preteritum (jeg leste, jeg spilte, jeg vasket). Alle de andre tempusformene lages med et hjelpeverb (ha, være, skulle, måtte, kunne, ville, burde) og et hovedverb i perfektum partisipp eller infinitiv.

- Presens: Jeg vasker. Jeg leser.
- Preteritum: Jeg vasket. Jeg leste.

- Presens perfektum: Jeg har vasket. Jeg har lest.
- Preteritum perfektum: Jeg hadde vasket. Jeg hadde lest.

- Presens futurum: Jeg skal vaske. Jeg skal lese.
- Preteritum futurum: Jeg skulle vaske. Jeg skulle lese.

Infinitiv

- Infinitiv ender som oftest på –e: å lese, å hoppe.
- Men noen korte verb ender på andre vokaler: å dra, å gå, å nå, å bo, å tro.

Infinitiv med eller uten å?

- Vanligvis har vi infinitivsmerket **å** foran et verb i infinitiv: Jeg liker å spille gitar. Jeg har tenkt å bli lege. Jeg ønsker å stoppe her.
- Men når vi bruker de modale hjelpeverbene måtte, kunne, skulle, ville og burde, kan vi ikke ha infinitivsmerket:
 - Vi skal reise i morgen (Vi kommer til å reise i morgen).
 - Vi må betale husleien (Vi er nødt til å betale husleien).
 - Vi kan hjelpe deg, hvis du vil (Vi har mulighet til å hjelpe deg, hvis du vil).
 - Jeg vil bli lege (Jeg ønsker å bli lege).
 - Du bør ta tran om vinteren (Du trenger å ta tran om vinteren).

Preposisjoner+å

- Preposisjoner følges av infinitiv med å:

Mange italienerne stemte imot grunnlovsendringen for å bli kvitt Matteo Renzi.

Mozart var oppjaget *for å få* fullført sitt Requiem før han døde.

Rundt ti prosent av Spanias befolkning har ikke *råd til å varme* opp hjemmene sine.

Over fire millioner har *problemer med å varme* dem opp skikkelig.

Nordmenn er ikke *interessert i å bli* med i EU.

- Billettene får du *ved å møte* opp personlig i luka.
- Er dere *lei av å gjøre* grammatikkoppgaver?

- 5.1-5.3
 - Jeg har ikke lyst til å lage mat.
 - Johan liker å lage mat.
 - Orker du å lage mat.
 - I dag har jeg tid til å lage mat.
 - Kan du lage mat.
 - Malik er glad i å lage mat.
 - Er du interessert i å lage mat.
 - Nå må vi lage mat.
 - Har du begynt å lage mat.
- 5.4 og 5.5 er hjemmelekse.

- Vi venter med «Infinitiv knyttet til et objekt» (side 58).

Presens

- Hvordan gjenkjenner vi presens?

- Nesten alle verb får –r-endelse i presens.

- Infinitiv+r=presens (som oftest).

- Under ser dere noen verb i presens. Hvordan ser de ut i infinitiv?

Vi spiser klokken fem. Etter nyttår drar jeg på ferie til Amsterdam.
Hvor bor dere? Jeg tror at de kommer.

- Noen veldig vanlige verb har en annen form i presens:

Infinitiv	Presens
være	er
vite	vet
gjøre	gjør
spørre	spør
si	sier

Når bruker vi presens?

- Handlinger i nåtid: Jeg underviser i grammatikk akkurat nå.
- Handlinger som gjentar seg: Jeg underviser i grammatikk hver uke.
- Om fremtid (særlig hvis verbet forteller om forandring eller forflytning):
 - Studentene *har* eksamen om en drøy uke.
 - Etterpå *har* jeg juleferie, og da *drar* jeg hjem til mor og far.
 - Far *blir* 65 år i januar.
 - Når jeg kommer hjem, *skal jeg se mye film. Jeg kommer iallfall ikke til å lese mye norsk grammatikk!*

Gult: Hva er forskjellen? Hvorfor?

- Oppgave 5.6 og 5.7.

- 5.9

Preteritum og presens perfektum

- Preteritum:

- Dannes ved endelse eller annen endring inne i selve verbet:

- å spille spilte, å bo bodde

Vi deler inn i svake og sterke verb. Først ser vi på de svake verbene.

Hva er svake verb? Det er verb som har en endelse i preteritum: -et (vasket), -te (leste), -de (levde) eller -dde (bodde)

Bøyningskategorier for svake verb

- et-endelse:

Infinitiv	Presens	Preteritum	Presens perfektum
å vaske	vasker	vasket	har vasket
å hente	henter	hentet	har hentet
å snakke	snakker	snakket	har snakket
å hate	hater	hatet	har hatet

- Mange verb med to konsonanter inne i ordet bøyes slik.

Svake verb

- -te-endelse:

Infinitiv	Presens	Preteritum	Presens perfektum
å kjøpe	kjøper	kjøpte	har kjøpt
å lese	leser	leste	har lest
å spise	spiser	spiste	har spist
å møte	møter	møtte	har møtt
å spille	spiller	spilte	har spilt

Bøyningsendelser for svake verb

- Noen te-verb skifter også vokal:

Infinitiv	Presens	Preteritum	Presens perfektum
å bringe	bringer	brakte	har brakt
å fortelle	forteller	fortalte	har fortalt
å fortsette	fortsetter	fortsatte	har fortsatt
å sette	setter	satte	har satt
å spørre	spør	spurte	har spurt
å velge	velger	valgte	har valgt
å vite	vet	visste	har visst

Bøyningsendelser av svake verb

- -de-endelse:

Infinitiv	Presens	Preteritum	Presens perfektum
å bygge	bygger	bygde	har bygd
å leve	lever	levde	har levd
å lage	lager	lagde	har lagd
å pleie	pleier	pleide	har pleid

- Mange verb med v, g eller ei bøyes på denne måten: *prøve, greie*.

Bøyningsendelser for svake verb

- -dde-endelse:

Infinitiv	Presens	Preteritum	Presens perfektum
å bo	bor	bodde	har bodd
å bety	betyr	betydde	har betydd
å nå	når	nådde	har nådd

- Korte verb som ender på andre vokaler enn –e, bøyes ofte på denne måten: *tro, sy, snø*.

Blandet bøyningsmønster

- Disse tre verbene har eget mønster:
 - å ha – har – hadde – har hatt
 - å dø – dør – døde – har dødd
 - å gjøre – gjør – gjorde – har gjort

- Oppgave 5.10 og 5.11
- 5.12 er hjemmelekse.

Testøvelser

- Bestemthet. Sett inn riktig form og begrunn svaret.

- (en lærer) Læreren vår kommer fra Oslo.

Vi har en possessiv (vår) etter substantiv. Da må substantivet stå i bestemt form.

- (politisk, et system) Det politiske systemet i Italia er komplisert.

Vi vet hvilket politisk system (Italias), altså bestemt form. Da må adjektivet også ha bestemt form, og vi må ha adjektivets bestemte artikkel (det).

- Italias (en statsminister) statsminister Matteo Renzi innrømte (ydmykende, et nederlag) det ydmykende nederlaget i (en folkeavstemning) folkeavstemningen.

- Etter genitivs-s har vi alltid ubestemt form (statsminister).

- det ydmykende nederlaget: adjektivets bestemte artikkel+adjektiv i bestemt form+substantiv i bestemt form intetkjønn: setningen tar for gitt at leseren vet at Renzi har tapt folkeavstemningen. Og den tar for gitt at leseren vet hvilken folkeavstemning, altså «folkeavstemningen».

- Faren (en far) til Jonathan kommer fra Polen.

- Vi har preposisjonen *til* som uttrykk for eiendom etter substantivet, og da må vi ha bestemt form.

- Da jeg kom inn døren, så jeg en mann (en mann) ikledd svart finlandshette/(en svart finlandshette). (svart, en finlandshette).

- En mann: ubestemt form. Ny informasjon, vi blir presentert for mannen.

- en svart finlandshette: ny informasjon, finlandshetten blir beskrevet for første gang.

- Jeg synes Petter er en hyggelig person (hyggelig, en person).
- Vi må ha ubestemt artikkel fordi informasjonen i predikativet er subjektiv; og fordi vi pleier å ha artikkel (bestemt eller ubestemt) når vi har adjektiv.
- Da jeg gikk på teatret/teater (teater) møtte jeg en vakker dame (vakker, en dame). Den vakre damen (kjent informasjon, damen er allerede introdusert. Med adjektiv i bestemt form, må vi ha adjektivets bestemte artikkel) gav meg telefonnummeret sitt (possessiv etter substantiv. Da må substantivet stå i bestemt form).

- Han er veterinær (predikativet gir objektiv informasjon. Da har vi ubestemt form uten ubestemt artikkel).
- Valerij Gergiev er dirigent (predikativets substantiv gir objektiv informasjon).
- Valerij Gergiev er en berømt dirigent.
- Jeg synes kameraten din er en idiot (predikativet gir subjektiv eller emosjonell bedømmelse).

Sett inn riktig spørreord

- Hvorfor sa du ikke dette før?
- Når begynner festen?
- Hvem kommer på festen?
- Hva slags mat blir vi servert?
- Hvordan kommer vi oss dit?

Skriv datoene med bokstaver

- 24.12 (tjuefjerde i tolvte), 1.1. (første i første/første januar), 2.4. (andre i fjerde), 5.8. (femte august/femte i åttende), 6.11. (sjette november/sjette i ellevte), 8.3. (åttende i tredje), 20. 4. (tjuende april), 24.5. (tjuefjerde mai/tjuefjerde i femte), 30.6. (trettiende juni/trettiende i sjette).

Skriv årstallene med bokstaver

- 1984 (nitten åttifire), 1972 (nitten syttito), 1981 (nitten åttien), 1884 (atten åttifire), 1813 (atten tretten), 1766 (sytten sekstiseks), 1525 (femten tjuefem), 1066 (tusen og sekstiseks), 483 (fire hundre og åttitre), 2016 (tjue seksten/to tusen og seksten).

Entall – flertall: sett inn flertall

- Jeg har bodd i tre _____ (et land).
- I Frankrike er det mange praktfulle _____ (et slott).
- Også flinke elever gjør _____ (en feil) av og til.
- De (rik, aksjemegler) har kjøpt seg tre (ny, yacht).

